

DÉNES TAMÁS

ERDÉLYBEN RINGATTÁK A ROMÁN FUTBALL BÖLCSŐJÉT

A nemzetek közötti mérkőzés válogatott csapataiból tehát mind Ó-Románia, mind Ó-Szerbia labdarúgói teljesen hiányoztak. Románia reprezentatív csapatában csupa erdélyi fiú volt, mégpedig a kiváló Guga csapatkapitány kivételével magyarok.

A román válogatott 1922. június 8-án játszotta története első, ma hivatalosnak tartott mérkőzését. Két évvel és négy nappal a versailles-i Nagy-Trianonban kikényszerített békediktátum aláírását követően – attól egyáltalán nem függetleníthető összeállításban.

A mérkőzést Belgrádban a Sándor király által adományozott és róla elnevezett kupáért játszották, gondosan kiválasztott csapatok között. Aznap tartották ugyanis a Szerb-Horvát és Szlovén Királyság fővárosában a Karađorđević (Kara-gyorgyevics) családból származó Sándor király és Maria román hercegnő egyszer már elhalasztott esküvőjét. Az ünnepi program része volt a labdarúgó-mérkőzés, a nézőtéren helyet foglalt az ifjú pár, sőt I. Ferdinánd román király is. A menyasszony és a vőlegény országa játszott egymással. Önmagában ez is lehetne futball-történelmi kuriózum, de az még inkább, hogy a román csapatba csak olyan játékosokat rekrutáltak – másképpen: csak olyan futballistákat állított a szövetség, illetve a megbízott edző, a nagyváradi dr. Teofil Moraru, valamint a temesvári Szika János és az aradi Steinhübel Zoltán –, akiknek a csapata a trianoni döntés előtt nem tartozott Románia területére.

Így állt fel a román csapat: Ritter Albert (Temesvár) – Szilágyi Alajos (Marosvásárhely), Hirsch Elemér (Kolozsvár) – Jakobi Dezső (Kolozsvár), Höninsberg Miklós (Nagyvárad), Zimmermann Ferenc (Temesvár) – Aurel Guga (Kolozsvár), Frech I. Károly (Temesvár), Schiller

Pál (Temesvár), Rónay Ferenc (Nagyvárad), Auer János (Arad). A csapat kapitánya Guga volt, akiről egyébként megjegyezte az *Ellenzék* nevű kolozsvári lap, hogy „tökéletesen beszél szerbül is”.

A fentebbi összeállításhoz az említett napilapban, a következő klubneveket írták (zárójelben a hivatalos román klubnevek): Kinizsi (Chinezul) – MTK (CS Târgu Mureș), KAC (CA Cluj) – Haggibor, Nagyváradi AC (CA Oradea), Temesvári AC (CA Timișoara) – Universitatea, Kinizsi (Chinezul), Kinizsi (Chinezul), Nagyváradi AC (CA Oradea), AMTE (AMEFA).

Különösen érdekes, hogy a belgrádi főmérkőzés előtt Bukarest válogatottja is megmérkőzött őfelsége és őfensége szeme előtt, mégpedig a helyi fővárosi alakulattal. De azt nem tartották olyan erősnek, hogy román válogatottként szerepeljen. Vegyíteni meg nem nagyon akarták, a sajtó még a magyar nemzetiségük többségével kijelölt csapatra is azt írta, hogy félt, hogy a több városból összetoborzott játékosok nem értik majd egymást, mi lett volna egy két különböző futballkultúrát elegyítő mixeléssel?

Érdemes idézni az *Ellenzék* tudósítását: „A nemzetek közötti mérkőzés válogatott csapataiból tehát mind Ó-Románia, mind Ó-Szerbia labdarúgói teljesen hiányoztak. Románia reprezentatív csapatában csupa erdélyi fiú volt, mégpedig a kiváló Guga csapatkapitány kivételével magyarok. A jugoszláv csapatban több budapesti játékos mellett horvátok és egy szabadkai szerb fiú játszottak.”

Valóban tanulságos a következő sajtószemelvény a történekről: „Románia csapata győzelmével első védője lett a jugoszláv királyi aranyserlegnek és azt a csapat magával is hozta egész Temesvárig. Itt azonban a bukaresti sportemberek Guga csapatkapitány tiltakozása ellenére elvették tőlük azon kijelentéssel, hogy azt Bukarestben ki fogják állítani. Az eset után a játékosok megnyúlt orral, de egy tanulsággal gazdagabban tértek lakóhelyeikre.” A mérkőzést 2:1-re nyerte meg az előzetesen esélytelenebbnek tartott román csapat. A történelmi első gólt Rónay Ferenc lőtte, aki később az 1943–1944-es magyar bajnokságot megnyerő Nagyváradi AC edzőjeként lett igazán ismert az anyaországban.

Maradva az *Ellenzék* által használt terminológiánál, Ó-Románia területére való klubból csak a negyedik hivatalos mérkőzésre került be játékos, Mircea Stroescu. A második találkozón (a lengyelek ellenin, amelyet a ma Ukrajnához tartozó Bukovinában. Csernyivciben rendeztek) és a harmadikon (Bukarestben, a Sándor királyról elnevezett kupa második kiírásában, a jugoszlávok ellen) még csak erdélyi, bánáti, partiumi futballisták szerepeltek. A negyedikon, Kolozsváron debütált az első bukaresti játékos, Mircea Stroescu, az FC Colțea kapusa. „Beállítását pedig legfeljebb a Regát érzékenysége indokolhatja” – írta maliciózan egy erdélyi napilap. A kolozsvári *Ellenzék* ez a mérkőzés előtt írt először arról, hogy a román futballéletben nem tetszik mindenkinek a sok magyar játékos a román válogatottban: „A román válogatott csapat összeállításánál két irányzat jött ellentétbe egymással. Az egyik a játékerő rovására a nemzeti jelleget akarta jobban kidomborítani a csapatban, a másik részben pedig nemzetiségi tekintetek nélkül a legjobb játékosok, beállítását követelték. Végül mégis az utóbbi álláspont győzött.”

Szinte teljesen a Regátból érkező játékosokból álló csapat a törökök elleni, 1923 nyári isztambuli mérkőzésre állt össze először. Ez azonban semmiképpen sem jelentette az erőviszonyok átbillenését, vagy akár a legcsekélyebb koncepcióváltást. Csak annyi történt, hogy Mario Gebauer, a román futball akkori első számú vezetője, úgy döntött, hogy nem kér az erdélyi, bánáti vagy a Partiumba

való magyar játékosokból, akik költségtérítést követeltek az útra. Így aztán csupa újonc állt ki, bukaresti, brassói, marosvásárhelyi és helyi klubokból beválogatva. (A tizenegyből tízen soha többet nem játszottak a román válogatottban, a kivétel, Poldi Tritsch még egyszer.) Így sem maradt azért a magyar futballban ismert szereplő nélkül a csapat: a 2:2-re végződött találkozó mindkét gólját szerző, s nevét ezzel egyetlen válogatottságával is a román labdarúgás történelemlékönyvébe beíró („Az első duplázó”) Gansl Izidor budapesti születésű volt. Bécsben futballozott, aztán itthon az FTC-vel bajnoki második helyezett lett – akkoriban nagyon bántotta, hogy nem hívták meg a válogatottba –, vissza is ment Bécsbe, s a magyar „helyett” Csernyivciben román válogatott lett. Később Grazban is megfordult.

Kolozsvár–Temesvár városközi mérkőzés 1923. április 22-én (Szathmári Elek-hagyaték)

Természetesen nem igaz, hogy ne futballoztak volna már jóval korábban is Bukarestben és környékén. Az akkori „Kis-Románia” (România Mică) fővárosában az első mérkőzést az Olimpia játszotta a Româno-Americană FC-vel (a Romával), 1907. december 2-án. (Előbbi klubot 1905-ben, utóbbit 1906-ban alapították.) A külföldiek főszerepet kaptak a játék elterjesztésében és megismertetésében. Az akkori klubok közül az Olimpiát például a hamburgi születésű Charles Viereck alapította, a Romát, valamint a ploiești-i United Athletic Clubot az olajmezőkön dolgozó angol és holland munkások hozták létre. Az AC Colentina az angol Colentina textilgyár csapata volt. Az ASAR (Asociațiunea Societăților Atletice din România) nevű sportszövetség első ízben az 1909–1910-es idényben rendezett hivatalos tornát, amelyet a Clubul Athletic Colentina București nyert meg az ugyancsak fővárosi SC Olimpia, valamint az UAC előtt. Több klub nem indult. Az 1911–1912-es idényben Alexandru Bellio, a bukaresti Olimpia új elnöke ajánlott fel trófeát az idény legjobbjának. Hiába remélte, hogy az övéi nyerik, megelőzte őket a szinte csak külföldi játékosokból, amerikaiakból, britekből és hollandokból álló UAC. (1911-ben igazolta le a klub az első román játékosát, Vintulescut, aki azonban nem volt tagja legerősebb tizenegynek.)

A következő években jelentős cezúrát jelentett az 1912-as második balkáni háború kitörése, amely miatt minden futballtevékenységet beszüntettek. A csatazaj hamar elült, augusztusban a bukaresti békekonferencia, ma már tudjuk, hozzávetőleg egy évre véget vetett a vérontásnak. Ám a néhány hetes konfliktus is nagy hatással volt a román labdarúgásra – a külföldiek döntő többsége elhagyta az országot. Azért így is maradtak a legjobb klubokban britek, németek s néhány egyéb nemzetbeli. De jellemző, hogy 1913–1914-es futballévben a csapatok három kupasorozatban játszottak, nevezzük ezeket villámtornáknak. A szeptemberben az országban maradt egyik külföldi cég, a mezőgazdasági gépeket gyártó, amerikai Harvester által felajánlott kupát a német nevet viselő, szinte csak külföldi futballistákat felsorakoztató Bukarester FC nyerte meg. Ugyanez a gárda bizonyult a legjobbnak októberben, a Cupa Alexandru Bellióban. 1914 tavaszán ellenben a CA Colentina megverte, s így első lett a Hans Herzog által felajánlott serlegért játszott, akkor már hagyományosnak mondható tornán.

Ahogy Magyarországon, úgy Romániában is futballoztak, vagy inkább futballozhattak az első világháború alatt, 1916-ig rendeztek különböző kupákért villámtornákat. Az első nagy világegés befejeződése változást hozott: 1919 őszén a legerősebb négy egyesület a Harvester Cupért mérkőzött. A bukaresti Venus nyerte meg, miként az 1920 tavaszi Cupa Jean Luca P. Niculescu elnevezésű tornát is. Utóbbiban hét csapat 12 fordulás, kétszeri körmérkőzést játszott egymással. Ez már hasonlított egy ligarendszerű bajnokságra. Talán azért volt érdemes a fenti oldalvágást tenni, s kicsit elkalandozni a Bánát, Erdély és a Partium futballjától, hogy láttassuk: Kis-Romániában is rúgták a labdát a Trianont megelőző másfél évtizedben, de korántsem olyan színvonalon, mint a korábbi magyar területeken.

Jellemző, hogy az 1921–1922-es idényben, amelynek a végén a válogatott lejátszotta bemutatkozó mérkőzését, már egy temesvári és egy kolozsvári legénység jutott be a bajnoki döntőbe. Mindkét városban szilárd alapokra építkeztek. A Magyar Labdarúgók Szövetsége még 1916 nyarán érettnak vélte a helyzetet, hogy a fővárosi futballélethez hasonlóan a vidéket is a háború előtti időszak rendszerébe terelve, őszi-tavaszi rendszerű bajnokságot írjon ki. Az erre irányuló felhívásra 12 egyesület jelentkezett, hat pozsonyi mellett a Kolozsvári AC, a Kolozsvári TC, a Kolozsvári EAC, a Nagyváradi AC, az Aradi MTE és a Temesvári Kinizsi SE. Nem sokkal korábban a *Sporthírlap* arról számolhatott be, hogy „Magyarország három legmodernebb pályája: az Üllői úti, a Hungária körúti és a kolozsvári”. Addigra ugyanis, az FTC stadionja után, de az MTK arénája előtt felavatásra került a kolozsvári is, a sétatéri pálya.

Visszatérve az első, már a Magyarországtól elszakított területekre való csapatok részvételével rendezett bajnokságra: a temesvári Kinizsi (vagy román nevén Chinezul) 5:1-re verte meg a kolozsvári Victoriát. A következő években a román labdarúgásból magasan kiemelkedő Kinizsi a döntőben a Ritter – Kondor, Hoksáry – Fenyvessy, Tóth-Bedő, Rainák – Steiner, Frech I Matek, Tänzer, Frech II. összeállításban játszott. A két gólt is szerző Tänzer később Tancos Mihály néven lett magyar bajnok és válogatott a Ferencvárosból. De érdekes a nem sokkal korábban egy egyesülés révén létrejött Victoria összeállítása is: Maksay – Husza, Dóczi – Polocsai, Szilágyi, Chifor – Istvánffy I., Cipcigan, Istvánffy L., Szántó, Rozvan.

A következő években vitathatatlanul a Kinizsi uralta a román klubfutballt. Meg néhány más korábbi magyar klub. Temesvár lila-fehérjei 1921-től sorozatban hat bajnoki címet nyertek, az első idény végén a kolozsvári Victoria és az aradi MTE (AMEFA) előtt. Noha a következő években elkerült a bajnoki cím

Temesvárról, ennek alkalmasint „szervezeti” oka volt: dr. Cornel Lazár, vagyis Lázár Kornél, a bánáti régió híres futballvezére, a Chinezul korábbi elnöke 1928-ban, részben korábbi klubja játékosából megalapította az első romániai profi csapatot, a Ripensiát, amely azonban az ottani profizmus 1932-es bevezetéséig nem vehetett részt a bajnokságban. Még ezt is figyelembe véve különösen érdekes adat, hogy 1921-től két évtizeden át húsz bajnokot avattak a román labdarúgásban, ebből tíz Temesvárra jutott. (Nyolc elsőség bukaresti klubé lett, egy pedig a brassói Colțeae és a Krassó-Szörény megyébe való, rescabányai UD csapatáé. A brassói katonacsapat 1928-ban az alábbi összeállításban nyerte meg a bajnoki döntőt a zsilvölgyi riválissal szemben: Lóbl – Kolumbán, Bálint – Hrehuss, Török, Csajka – Péterfy, Hecht, Kemény, Gyebrovszky, Gruber. Az ellenfél: Kiss – Szabados, Rupp – Gentl, Berkessy III. Szüle – Kertész, Bognár, Guga, Kilianovits, Mézner.)

Közös csoportkép a Nagyvárad–Kolozsvár-mérkőzés előtt 1922. július 3-án (Szathmári Elek-hagyaték)

Érdeemes még megemlíteni, hogy az ottani profi bajnokság bevezetése (1932) és 1940 között, egyetlen év kivételével, minden évben magyar nemzetiségű volt a gólkirály: négyszer Dobay István (egyszer Traian Iordachével holtversenyben), majd Thierjunk Árpád, aztán a negyvenes években a csepeli klubbal három magyar bajnoki címet is nyerő Marosvári (Marksteiner) Béla, végül az aradi származású újpesti gólkirály, a pályafutása végét Bukarestben töltő Avar István, akit Ricsiként becéztek a magyar futballban.

A román válogatott első nagy tornáját az 1924-es párizsi olimpia jelentette. A hollandok elleni tizenegybe Temesvár, Marosvásárhely, Nagyvárad és Kolozsvár játékosai kerültek. A pályára lépett futballisták közül Ströck Albert az Újpest, Tánkos Mihály a Ferencváros tagjaként lett magyar válogatott, egyébként Wetzer Rudolf is játszott aztán rövid ideig a magyar bajnokságban. Melettük olyan futballisták hagyták el a temesvári, az aradi vagy a nagyváradai futballt már a húszas években, mint Berkessy Elemér, Barátky Gyula, Possák Vilmos, Teleki Pál vagy Avar István.

Románia részt vett mind a három, a harmincas években rendezett világbajnokságon. Kovács I. Miklós (a legendás edző, Kovács István bátyja) szerepelt Uruguayban, Olaszországban és Franciaországban is. De érdemes végignézni a kereteket, amelyekben domináltak a magyar nemzetiségű futballisták. 1930: Czákó József, Kovács Miklós, Wetzler Rudolf, Raffinsky László, Vogl Imre. 1934: Bodola Gyula, Dobay István, Juhász Gusztáv, Klimek István, Kotormány Rudolf, Kovács Miklós, Barátgy Gyula, Moravetz József, Schwartz Sándor, Weichelt Károly, Zombori Vilmos. 1938: Barátgy Gyula, Bodola Gyula, Dobay István, Braun-Bogdán Kálmán, Kovács Miklós, Nagy Miklós, Prassler Gyula, Raffinsky László, Szádowsky Róbert.

A miskolci születésű Raffinsky László tíz gólt lőtt a bukaresti Juventus tagjaként egy bajnoki mérkőzésen az 1929–1930-as idényben, ez szinte utolérhetetlen, ma is élő romániai rekord. Bodola Gyula 1931. május 10. és 1939. október 22. kö-

Kolozsvár–Temesvár-mérkőzés a kolozsvári stadionban 1924-ben (Szathmári Elek-hagyaték)

zött 48 találkozóon 30 gólt szerzett román színekben, 1931. november 29. és 1997. szeptember 10. között ő volt a román válogatott történetének gólkirálya, mindmáig harmadik a holtversenyben első Gheorghe Hagi és Adrian Mutu mögött.

Bodola a magyar bajnokságban legnagyobb sikerét az 1943–1944-es idényben érte el, amikor bajnok lett a Nagyváradi AC-val, az első vidéki magyar bajnokkal. Egyike annak a 13 futballistának, akik a magyar és a román válogatottban is szerepeltek.

■ BIBLIOGRÁFIA

- Dénes Tamás – Peterdi Pál – Rochy Zoltán – Selmeci József: *Kalandozó magyar labdarúgók*. Bp., 1999.
 Dénes Tamás – Sándor Mihály: *Bajnok-csa-pat!* Bp., 2011.
 Dénes Tamás – Sándor Mihály – B. Bába Éva: *A magyar labdarúgás története: Amatőrök és amatőrök*. Bp., 2015.
 Dénes Tamás – Sándor Mihály – B. Bába Éva: *A magyar labdarúgás története: Profikorszak vb-ezüsttel*. Bp., 2016.
 Arcanum Digitális Tudománytár: *A Brassói Friss Újság, az Ellenzék, a Temesvári Hírlap, a Nemzeti Sport és Sporthírlap lapszámai*.